

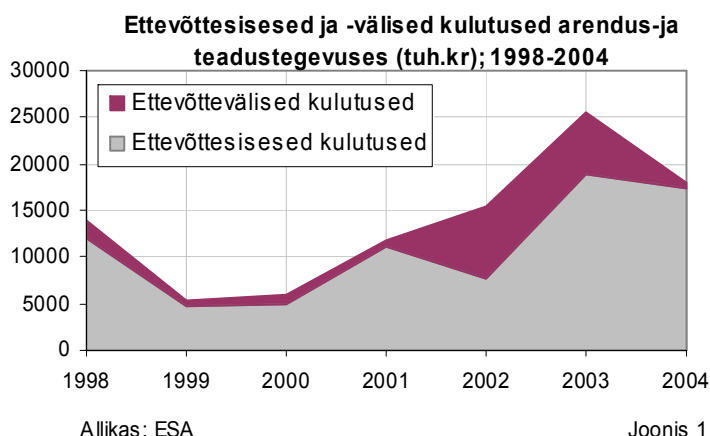
Eesti toiduainetööstuse konkurentsivõime 2005. aasta

Eesti toiduainetööstus on viimase kümne aasta jooksul kogenud mitmeid vastandlikke arenguperioode ja struktuurimuudatusi. Vene turu kadumine põhjustas tootmismahtude ja sissetulekute vähenemise, majanduse läände pöördumine tekitas kohanemisprobleeme. Ebavõrdsete konkurentsitingimuste tagajärjel halvenes väliskaubandusbilanss pidevalt, sest importtoodangu osatähtsus turul üha kasvas, välisurgude suletuse tõttu aga ekspordi tõusu ei järgnenud.

Kuigi Euroopa majandusruumi sisenemine avas Eesti toiduainetööstusele täiesti uued võimalused, nõudis EL-i nõuetele vastava tootmisprotsessi ülesehitamine suuri investeeringuid, sest ettevõtete tehnoloogiline tase oli madal ning puudus ka suutlikkus selle uuendamiseks. Olulist rolli on siinkohal etendanud EL-i investeeringutoetus SAPARD, mis käivitus Eestis 2001. aastal ning tõi kaasa suuremate investeeringute alguse.

Ühisturu liikmeks olemine tähendab toiduainetööstuse jaoks konkurentsivõime sihikindlat tõstmist, teistsuguseid rõhuasetusi ning uusi eesmärke. Jätkusuutlik areng selles suunas eeldab oluliselt suuremat tähelepanu innovaatilisusele, selle toetamisele ja arendamisele. Karmid konkurentsitingimused nõuavad isegi koduturul positsiooni säilitamiseks enam pingutusi ja oskusi. Edu saavutamisel mängib võtmerolli võime eristuda, samuti oskus luua toimivaid kontakte. Kuigi ekspordivõimalused on olemas, ei suudeta nendest kinni haarata väikeste tootmisvõimsuste tõttu, sest EL-i turul tegutsevate konkurentidega võrreldes on ka suurimad Eesti toidutööstused käsitletavad väikeettevõtetena.

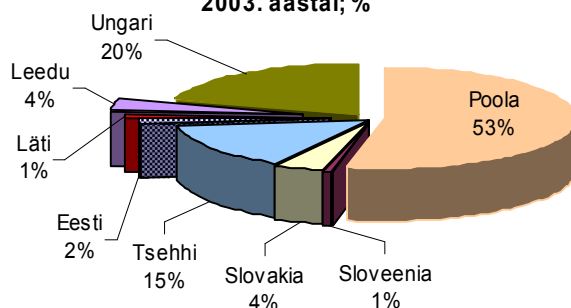
Eesti toiduainetööstuse olulisemateks nõrkusteks on jätkuvalt madal efektiivsus ja vähene arendusalane tegevus. Senine põhitähelepanu oli ju suunatud hädavajalike investeeringute tegemiseks, mistõttu pole tootearenduseks, sealhulgas tehnoloogia uuendamiseks ressursse ega oskusi jätkunud. Arendustegevuse võimalusi on aga omajagu, kõik sõltuvas kõige olulisemast faktorist- tarbijast, tema nõudmistest toote kvaliteedile, tarbimismugavusest ja harjumustest. Tarbija seisukohalt on uute toodete puhul määrav ka toote funktsionaalsus, toiduohutus ning eetilisus. Seetõttu on oluline, et innovatiivsed tegevused toidutoorme töötlemisel ja lisandväärtuse loomisel, toimuksid paralleelselt tarbija teavitamisega. Mitmesugused uuringud näitavad, et Eesti toidukaupade positsioon siseturul on tugev ning tarbija eelistab jätkuvalt kodumaist toodangut. Unustada ei tohi aga, et EL-i liikmena on avanenud uued võimalused mitte ainult Eesti vaid ka teistele ühisturu tootjatele. Seega, kui kodumaise toodangu kvaliteet ja sortiment enam tarbijat ei rahulda, ollakse sunnitud proovima muud. Kodumaise turuosa vähenemine või kaotamine oleks aga kohaliku toiduainetööstuse jaoks halvim.

2004. aastal moodustasid toiduainetööstusettevõtete poolt tehtud kulutused teadus- ja arendustegevusele 17,9 miljonit krooni (joonis 1). Kuigi täna on olukord 90-ndate lõpuga võrreldes tunduvalt paranenud, on arenguruumi siiski piisavalt.

Asjaolu, et Eesti toiduainetööstussektor tervikuna on arenemisvõimeline, kinnitavad mitmed positiivsed näitajad. Suurenenud on otseste välisinvesteeringute sissevool, mis on kaasa toonud kogemuste, rahvusvaheliste sidemete ja uute tehnoloogia rakendumise. Välisinvestorite sisenemise eelduseks aga on olnud just täieõigusliku liikmestaatuse omandamine, sest täna on keskmiselt 86% välisinvestoritest pärit Euroopa Liidust. Kuna majanduskeskkond on muutunud suhteliselt sarnaseks arenenud maade omale, on välisettevõtjate kindlustunne suurenenud. Olulisemateks faktoriteks on saanud soodsad investeerimis tingimused ning seaduslik ühtekuuluvus ja kindlustatus.

Välisinvesteeringute jagunemine EL-i uutes Ida-Euroopa riikide põllumajandus- ja toidusektoris 2003. aastal; %

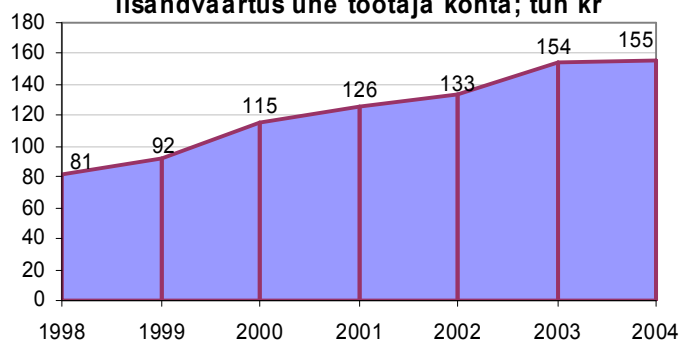

Allikas: EK (Euroopa Komisjon)

Joonis 2

Euroopa Komisjoni andmetel investeeriti 2003. aastal uute liikmesriikide toidu- ja põllumajandusettevõtetesse kokku 10,4 miljardit eurot (joonis 2). Ühenduse koguinvesteeringutest keskmiselt 18%. Sellest keskmiselt 2% moodustasid Eesti, 1% Läti ja 4% Leedu põllumajandus- ja toidusektoris tehtud otsesed välisinvesteeringud. Lisandväärtust ühe töötaja kohta luuakse toiduainesektoris iga aastaga enam. 2004. aastal 155 tuhat krooni, mis on võrreldes 1998. aastaga koguni 105% (joonis 3). See jääb samasse suurusjärku Leedu, Ungari ja Slovakkia, kuid EL-25 keskmisele, ligikaudu kaks korda alla.

Toiduainetööstuses toodetud lisandväärtus ühe töötaja kohta; tuh kr

Allikas: ESA

Joonis 3

Seega, konkurentsipüsimiseks tuleb mõelda tootlikkuse tõstmisele, uute tehnoloogiate rakendamisele ja suurema lisandväärtusega toodete arendamisele. Eesti suurt ekspordinõudlust arvestades tuleks aga esmalt arendada koostööd Eesti toiduainetööstuste endi vahel.